



UNIVERSITAT ROVIRA i VIRGILI
Càtedra URV per a
l'Estudi del Fet Casteller

Memòria explicativa de les activitats de la
Càtedra URV per a l'estudi del fet casteller

Anualitat 2025

La **Càtedra URV per a l'Estudi del Fet Castellor** està concebuda com una eina de reflexió interdisciplinària, debat i divulgació a l'entorn del fet casteller. La Càtedra està impulsada en el seu origen per la Universitat Rovira i Virgili, la Colla Vella dels Xiquets de Valls i la Coordinadora de Colles Castelleres de Catalunya i té com a objectiu l'impuls d'un espai per a la recerca i la formació per a futurs investigadors i experts del fet casteller, a més de promoure el coneixement del fet casteller en totes les seves dimensions i col·laborar en la salvaguarda dels castells com a patrimoni cultural immaterial de la humanitat.

D'acord amb el Pla de treball previst, la Càtedra URV per a l'Estudi del Fet Castellor ha desenvolupat durant el 2025:

1. Activitats de recerca.
2. Activitats de divulgació.
3. Altres activitats.

També es pot trobar més informació sobre la Càtedra a la seva web: <https://www.urv.cat/ca/societat-empresa/catedres/catedra-urv-per-a-l-estudi-del-fet-casteller/>

Un cop finalitzat el període de vigència de tres anys previst al "Conveni entre la Universitat Rovira i Virgili, la Colla Vella dels Xiquets de Valls i la Coordinadora de Colles Castelleres de Catalunya per donar continuïtat a la Càtedra URV per a l'estudi del fet casteller", les parts van signar amb data 24/10/2025 una addenda prorrogant la vigència del conveni per un període de 2 anys més. La vigència de l'addenda és del 17 de novembre del 2025 fins el 16 de novembre del 2027.

1. Activitats de recerca	4
1.1. Convocatòria de dues beques de suport a la realització de tesis doctorals sobre el fet casteller a la URV.....	4
1.2. Programa de co-tutorització de treballs de recerca d'estudiants de Batxillerat relacionats amb el fet casteller.....	4
1.3. Projecte editorial sobre "Recerca històrica sobre l'origen del fet casteller"	8
1.4. Projecte "Sinistralitat i canalla casteller"	11
1.5. Projecte "Reptes del fet casteller davant el canvi climàtic"	12
1.6. Projecte "Memòria documental i/o audiovisual d'arxius castellers personals..	13
1.7. Projecte "Audiències d'informació casteller a mitjans"	14
1.8. IV Ajut CEPAC/Càtedra URV per a l'estudi del fet casteller sobre gestió psicològica/salut mental dels castellers	15
1.9. I Premi a Treballs de Recerca de Secundària.....	16
2. Activitats de divulgació	16
2.1. Projecte "Castells de ciència"	16
2.2. Jornada anual de reflexió i anàlisi sobre una temàtica casteller.....	17
2.3. Projecte "Memòria dels castells. Les veus d'una tradició en evolució".....	19
2.4. Edició de l'Enciclopèdia Castellera en format web.....	20
3. Altres activitats	20
3.1. Base de dades d'experts castellers i manteniment de la web de la càtedra.....	20
3.2. Adquisició de publicacions/bibliografia casteller	20
3.3. Viquiprojecte sobre el Fet Casteller.....	21
3.4. Difusió de les activitats de la Càtedra.....	23

1. Activitats de recerca.

Durant el 2025 la Càtedra ha desenvolupat diverses activitats de recerca. Concretament ha donat suport a la recerca relacionada amb la generació de coneixement al voltant del fet casteller a l'estudiantat d'educació secundària i a l'estudiantat universitari. S'han continuat tres projectes iniciats en anys anteriors, com són el projecte editorial sobre "Recerca històrica sobre l'origen del fet casteller", el projecte sobre "Sinistralitat i canalla castellera" i el projecte que estudia els reptes del fet casteller davant el canvi climàtic. També s'ha realitzat un estudi de les audiències sobre informació als mitjans de comunicació.

1.1. Convocatòria de dues beques de suport a la realització de tesis doctorals sobre el fet casteller a la URV.

La Càtedra URV per a l'estudi del fet casteller va convocar el passat 1 de desembre de 2025 dues beques suport a la realització de tesis doctorals sobre el fet casteller a la URV.

La beca s'ha adreçat a les persones interessades en matricular un projecte de tesi doctoral relacionat amb l'estudi del fet casteller, dins d'un Programa de Doctorat de l'Escola de Postgrau i Doctorat de la Universitat Rovira i Virgili.

Cadascuna de les dues beques era per un import de 545,62 euros, que equival al cost de la matrícula de la tesi per al curs 2025-2026.

En data 19 de desembre de 2025, reunida la comissió formada per les persones que ostenten la direcció de la Càtedra URV per a l'estudi del fet casteller, la subdirecció de la Càtedra URV per a l'estudi del fet casteller, la direcció de la Coordinadora de Colles Castelleres de Catalunya i la presidència de la Colla Vella Xiquets de Valls, van resoldre l'adjudicació de la convocatòria d'una beca de suport a la realització de tesis doctorals sobre el fet casteller a la URV al Sr. Arnau Montoya per a la realització d'un tesi doctoral sobre el Paisatge Cultural de les Places Castelleres, i una beca al Sr. Kevin Prados per a la realització d'una tesi doctoral amb el títol provisional "Castells. De la figura neoclàssica al poema romàntic".

1.2. Programa de co-tutorització de treballs de recerca d'estudiants de 2n de Batxillerat relacionats amb el fet casteller.

La Càtedra URV per a l'estudi del fet casteller ha donat suport durant l'any 2025 a la realització de quatre treballs de recerca de batxillerat a través del Programa de co-tutorització de treballs de recerca d'estudiants de 2n de Batxillerat o de síntesi pels de CFGS relacionats amb el fet casteller que es desenvolupa en el marc de la URVocació (<https://www.urv.cat/ca/estudis/graus/admissio/orientacio/urvocacio/>).

A continuació s'exposen les dades identificatives dels treballs tutoritzats, així com un petit resum.

Títol: **L'escalfament i la freqüència cardíaca en els castells**

Alumna: Sara Samper Herrador

Tutora: Pol Fortuny Masdeu

Codirecció URV: Òscar Rubio Gómez, Professor Associat del Departament de Pedagogia, Llicenciat en Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport

Centre de secundària: Institut Coster de la Torre



Resumen

Este proyecto estudia cómo afecta el calentamiento a la frecuencia cardíaca durante la práctica de los *castells*. Aunque en la mayoría de deportes el calentamiento es un componente fundamental, en el ámbito "casteller" no siempre se le concede la misma importancia. La pregunta que surge es, ¿porqué ocurre esto, si se trata de una actividad física exigente?

La estructura del trabajo es la siguiente: en primer lugar, se incluye una base teórica sobre los *castells*, el calentamiento y la frecuencia cardíaca. A continuación, se desarrolla la parte práctica, centrada en la experimentación con el objetivo de contrastar la hipótesis planteada. Por último, encontramos la discusión de los resultados y la conclusión.

En esta fase práctica, se recogieron datos de la frecuencia cardíaca de diez voluntarios de mi *colla castellera*, de edades diversas y en dos situaciones diferentes: sin calentamiento previo y después de realizar un calentamiento diseñado para este estudio. Las mediciones se tomaron antes e inmediatamente después de hacer la primera prueba de cada voluntario, mediante un cinturón sensor de frecuencia cardíaca.

Finalmente, se analizan los resultados y se discute su significado, integrando los datos obtenidos con los conocimientos teóricos para extraer conclusiones.

Aunque no ha sido posible confirmar la hipótesis inicial debido a la falta de una tendencia clara en los datos, se han podido observar resultados relevantes en el ámbito psicológico. Tanto los datos numéricos como las encuestas realizadas indican que los participantes se sintieron más preparados y menos acelerados antes del calentamiento y después de la primera prueba. Esto sugiere que el efecto del calentamiento puede estar vinculado, en parte, a factores psicológicos. Asimismo, se ha considerado que

ciertos factores externos, como el consumo de tabaco o de bebidas energéticas, pudieron influir en los resultados obtenidos. De cara a una posible repetición del estudio, sería recomendable controlar estas variables, asegurando que los voluntarios no consuman sustancias que puedan alterar la frecuencia cardíaca antes de la realización de las pruebas.

Títol: El camí cap el cel. La ciència d'alçar castells

Alumna: Esther Moreno Prim

Tutor: Laura Montiel

Codirecció URV: Roger Cabré, Doctor en Física i Professor Titular d'Universitat del Departament d'Enginyeria Electrònica, Elèctrica i Automàtica de la URV

Centre de secundària: Institut Els Pallaresos



RESUMEN

Los *castells* son una de las expresiones más representativas de la cultura catalana y una demostración impresionante de equilibrio, fuerza y coordinación humana. Más allá de su dimensión social y simbólica, esconden una gran complejidad técnica que a menudo pasa desapercibida. Este trabajo de investigación analiza los *castells* desde una perspectiva científica, con el fin de explicar cómo la física interviene de forma decisiva en su construcción y estabilidad. A partir de los principios básicos de la física, como las leyes de Newton, el centro de masa o la distribución de fuerzas, se explora cómo cada casteller contribuye a mantener

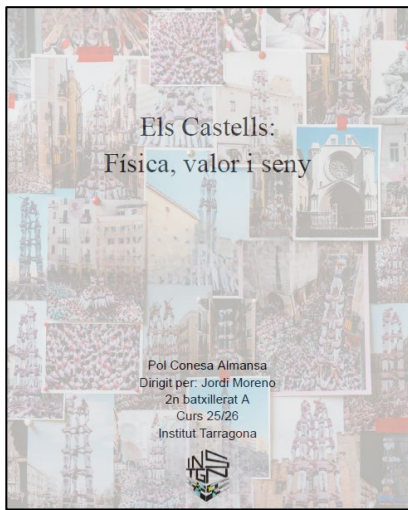
el equilibrio global de la estructura. El trabajo ofrece así una nueva mirada sobre esta tradición, mostrando que detrás de cada castillo hay un conjunto de factores físicos que determinan su éxito o fracaso. Al mismo tiempo, invita al lector a reflexionar sobre la conexión entre la ciencia y la cultura popular, poniendo de manifiesto que disciplinas aparentemente alejadas pueden complementarse para ofrecer una comprensión más profunda de un mismo fenómeno. En definitiva, esta investigación presenta los *castells* no tan sólo como una expresión de fuerza colectiva, sino también como una auténtica obra de ingenio y precisión física.

Títol: Els castells: física, valor i seny

Alumna: Pol Conesa Almansa

Tutor: Jordi Moreno Llord

Codirecció URV: Roger Cabré, Doctor en Física i Professor Titular d'Universitat del Departament d'Enginyeria Electrònica, Elèctrica i Automàtica de la URV
Centre de secundària: Institut Tarragona



RESUMEN

A través de mi investigación, quiero que la gente comprenda que los *castells* no son fáciles de construir. En mi trabajo de investigación, quiero demostrar algunas hipótesis sobre la física en este ámbito, así también explicar parte de la historia de esta increíble tradición.

Después de una recerca extensa sobre la física aplicada en los *castells* y los principios que dominan su estabilidad, he realizado tres prácticas para poner a prueba estos conocimientos teóricos.

Tres prácticas, las cuales están relacionadas con lo que hemos visto durante el curso, que serían: la cinemática, en ella analizando un *castell* y su movimiento, las fuerzas oblicuas, demostrándolo a partir de cálculos y finalmente la energía potencial de un *castell* de diez pisos.

Títol: **Castells: trencant els límits**

Alumne: Mariona Hernández García

Tutor: Ángel Lucas de la Cruz

Codirecció URV: Roger Cabré, Doctor en Física i Professor Titular d'Universitat del Departament d'Enginyeria Electrònica, Elèctrica i Automàtica de la URV

Centre de secundària: Institut Tarragona

Centre de secundària: Escola Sant Gabriel de Viladecans



RESUM

Aquest treball té com a finalitat, analitzar la física amagada dins dels castells, una activitat cultural tradicional a Catalunya. Gràcies al fet que faig castells des de fa vuit anys, m'he adonat que encara que des de fora sembla una estructura aguantada per força i coordinació, si ens fixem bé té tota una base de conceptes físics molt importants.

L'objectiu principal del treball és estudiar com es reparteixen les forces i els pesos dintre dels castells. També estudiar la viabilitat d'un castell d'onze pisos. A partir de les dades obtingudes comprendre les

dificultats físiques que apareixen en afegir un pis als castells d'onze.

Per poder arribar a l'objectiu, s'ha fet ús de diverses metodologies. Primer de tot una recerca de documentals i pàgines oficials per obtenir tota la informació correcta. Després, una recopilació de dades reals a partir d'una enquesta amb 595 respostes castelleres, que han permès obtenir la mitjana de pes i altura segons la posició. Per acabar, realització d'esquemes per representar les forces.

Amb totes les dades obtingudes, s'han realitzat els càlculs físics necessaris per poder analitzar la física i el seu funcionament sobre el castell. El treball és principalment en un context científic, encara que hi ha una part social i cultural que aporta una explicació més profunda d'aquesta activitat tradicional.

1.3. Projecte editorial sobre "Recerca històrica sobre l'origen del fet casteller".

La càtedra finança l'elaboració del tercer volum de la col·lecció "Els Xiquets de Valls. Origen i història dels castells", que portarà per títol "**Fer Xiquets de Valls és fer castells. Primera època d'or (1850-1889)**", que mostrarà com el fet casteller vallenc, un cop arrelat a Valls i a la zona castellera tradicional, viurà un dels períodes més importants en quant a construccions castelleres – conegut com la primera època d'or (1851-1889)-. L'estudi d'aquest període ens permetrà analitzar gairebé cinquanta anys de la història del nostre país per entendre com tots aquest factors van influir en la vida dels Xiquets de Valls i en l'activitat castellera que anaven exportant de plaça en plaça, fins a convertir-se en un referent que ha arribat als nostres dies.

L'investigador responsable d'aquest projecte és el Dr. Àlex Cervelló, i a continuació es detalla la recerca realitzada:

La primera època d'or dels Xiquets de Valls (1850-1875)

Des de l'inici del projecte de recerca sobre la història dels Xiquets de Valls, la previsió era que el segon volum abracés el període comprès entre 1850 i 1890. Amb tot, a mesura que la investigació ha anat avançant i el volum de documentació s'ha anat ampliant de manera considerable, s'ha fet evident la necessitat de redefinir aquest marc cronològic i fixar-lo, de manera definitiva, fins a l'any 1875. No es tracta d'un canvi menor ni circumstancial, sinó d'una decisió que respon tant a criteris historiogràfics com metodològics.

L'any 1875 representa un punt d'inflexió clar en l'evolució dels Xiquets de Valls. És a partir d'aquest moment quan es consolida de manera definitiva el procés de canvi de denominació de les dues colles, que passen a identificar-se amb la Colla Vella i la Colla Nova. En el cas de la Colla Vella, aquesta denominació esdevé estable i permanent, mentre que la Colla Nova, amb algunes variants, la mantindrà fins al final de la Guerra Civil espanyola, l'any 1939. Aquest fet permet dividir amb claredat la primera època d'or del fet casteller en dues grans etapes: una primera, entre 1850 i 1875, i una segona, entre 1876 i 1893. No és només una divisió cronològica, sinó que respon a canvis en la

seva projecció dins la societat i en la importància que agafa el nom de la colla en cada moment.

Al mateix temps, la delimitació del volum fins a 1875 respon també a una qüestió de volum i d'abast de la recerca. El plantejament inicial, que preveia arribar fins a 1890, feia pràcticament impossible mantenir el nivell de detall i de rigor que considero imprescindible en un sol volum. El risc de caure en una síntesi excessiva era massa alt. Aquesta reducció temporal permet garantir una anàlisi més profunda i acurada del període, amb un millor tractament de les fonts i una interpretació més sòlida de les dades, sense haver de sacrificar matisos ni continguts rellevants.

Context històric i objectius

Durant la segona meitat del segle XIX, els castellers de Valls van assolir fites excepcionals, com els castells de nou folrats, el 5 de 8, el 2 de 7 o el 3 de 8 aixecats per baix. Paral·lelament, aquest període va estar marcat per tensions socials i econòmiques que van configurar el context en què es desenvolupava el fet casteller.

L'objectiu principal d'aquest estudi és aprofundir en aquest moment històric i documentar:

1. Les característiques tècniques dels castells aconseguits durant aquest període.
2. La vida social dels castellers, incloent-hi les relacions dins de les colles i el rol de la dona.
3. L'impacte econòmic i cultural del fet casteller en la societat valenciana de l'època.

Metodologia i fonts

Per assolir aquests objectius, s'ha seguit una metodologia rigorosa basada en diverses fonts i tècniques d'anàlisi:

1. **Explotació de fonts arxivístiques:** S'ha realitzat un buidatge exhaustiu dels llibres parroquials (naixements, defuncions, matrimonis) i de les actes municipals de Valls. Aquestes fonts han estat clau per reconstruir les xarxes socials i comprendre l'organització interna de les colles.
2. **Recerca bibliogràfica:** L'estudi ha combinat obres clàssiques com *Món Casteller* de Pere Català i Roca amb publicacions més recents, com *L'Enciclopèdia Castellera*. Això ha permès contrastar dades i identificar buits historiogràfics.
3. **Hemeroteques i premsa històrica:** S'han consultat diaris i microfilms de l'època per rastrejar actuacions castelleres, tensions socials i la percepció del fenomen casteller.
4. **Anàlisi interdisciplinari:** L'estudi integra perspectives històriques, socials i culturals per oferir una visió global del fenomen casteller.

Resultats esperats i aportacions:

Aquest projecte pretén documentar un període fonamental en la història dels Xiquets de Valls i oferir noves aportacions:

1. Una comprensió més profunda de la relació entre els castellers i el context econòmic i polític de la segona meitat del segle XIX.
2. Una reconstrucció de les dinàmiques socials i culturals dins les colles castelleres.
3. Un enriquiment del coneixement acadèmic sobre els reptes tècnics i humans que afrontaven els castellers durant la seva primera època d'or.

En definitiva, aquest estudi busca una integració de tots els aspectes del món casteller d'aquest període, amb l'objectiu d'enriquir la historiografia castellera i posar en valor una part essencial de la cultura popular catalana.

Detall de la feina feta durant el 2025:

En aquest context, el pla de treball per a l'any 2025 es centrava sobretot en una fase de consolidació i estructuració de tot el material acumulat al llarg dels darrers anys. Més enllà del buidatge de noves fonts, que ja s'havia dut a terme de manera molt extensa, la prioritat ha estat ordenar, validar i donar coherència a una quantitat d'informació que ja és, per si mateixa, molt considerable.

Una de les feines principals ha estat l'ordenació, catalogació, revisió i validació de la base de dades que he anat construint progressivament al llarg del temps, i que actualment supera les 1.500 referències relacionades, d'una manera o altra, amb el fet casteller vallenc entre 1849 i 1900. Aquesta base de dades no és un simple recull de cites o notícies, sinó una eina de treball imprescindible que permet creuar informació, detectar trencaments o continuïtats, confirmar dades, establir cronologies fiables i, sobretot, tenir una visió global i estructurada del període.

Paral·lelament, he aprofundit en l'anàlisi del context històric, polític, econòmic i social de l'Estat espanyol, de Catalunya, del Camp de Tarragona i, de manera específica, de Valls, a partir de bibliografia especialitzada. Aquest treball és imprescindible per entendre el fet casteller no com un fenomen aïllat, sinó com una realitat en la societat del seu temps. L'objectiu és poder establir vincles clars entre allò que succeeix entre 1849 i 1875 i la manera com aquests esdeveniments incideixen en l'evolució de les colles vallenques, tant a nivell organitzatiu com social i simbòlic.

Bibliografia consultada:

Burdiel, Isabel. *Isabel II. Una biografía (1830-1904)*. Barcelona: Taurus, 2010.

García Balañà, Albert. *La fabricació de la fàbrica: treball i política a la Catalunya cotonera (1784-1874)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2004.

Arnavat, Albert. *Moviments socials a Reus (1808-1874). Dels motins populars al sindicalisme obrer*. Reus: Centre de Lectura de Reus (tesi doctoral), 1988.

Tuñón de Lara, Manuel. *La España del siglo XIX*. Barcelona: Laia, 1974.

Riquer, Borja de. *Història de Catalunya. Segle XIX*. Barcelona: Edicions 62.

Termes, Josep. *Les arrels populars del catalanisme*. Barcelona: Edicions 62.

Termes, Josep. *Anarquismo y sindicalismo en España*. Barcelona: Crítica.

Maluquer de Motes, Jordi (dir.). *Història econòmica de l'Espanya contemporània*. Barcelona: Crítica.

Canal, Jordi. *El carlismo. Dos siglos de contrarrevolución en España*. Madrid: Alianza.

Canal, Jordi. *Banderas blancas, boinas rojas. Una historia política del carlismo (1876-1939)*. Madrid: Marcial Pons.

Fontana, Josep. *La época del liberalismo*. Barcelona: Crítica.

Fontana, Josep. *La formació d'una identitat. Una història de Catalunya*. Barcelona: Eumo Editorial.

Finalment, una altra tasca destacada ha estat l'ordenació de totes aquestes idees i l'inici de la redacció de textos i esbossos en brut. No es tracta encara del text definitiu, sinó d'un treball previ necessari per anar donant forma al relat, estructurar els capítols, definir els grans eixos temàtics i començar a construir la interpretació global del període. Aquest procés de redacció inicial és fonamental per detectar mancances, reajustar enfocaments i assegurar que el volum final respongui plenament als objectius de rigor i coherència que m'he fixat des de l'inici del projecte.

1.4. Projecte: Sinistralitat i canalla castellera.

L'objectiu del projecte "**Sinistralitat i canalla castellera**" és avaluar la incidència de lesions traumàtiques en nens i nenes corresponents a les posicions del pom de dalt en castells humans, a Catalunya, en relació a altres activitats esportives, concretament el futbol. Aquest estudi permetrà dissenyar noves estratègies de prevenció de lesions en la canalla castellera.

Durant l'any 2022 es va contactar amb l'equip investigador per a dur a terme la redacció i posterior desenvolupament del projecte. El projecte es va iniciar el febrer del 2023, trobant-se actualment en fase de redacció de la memòria final.

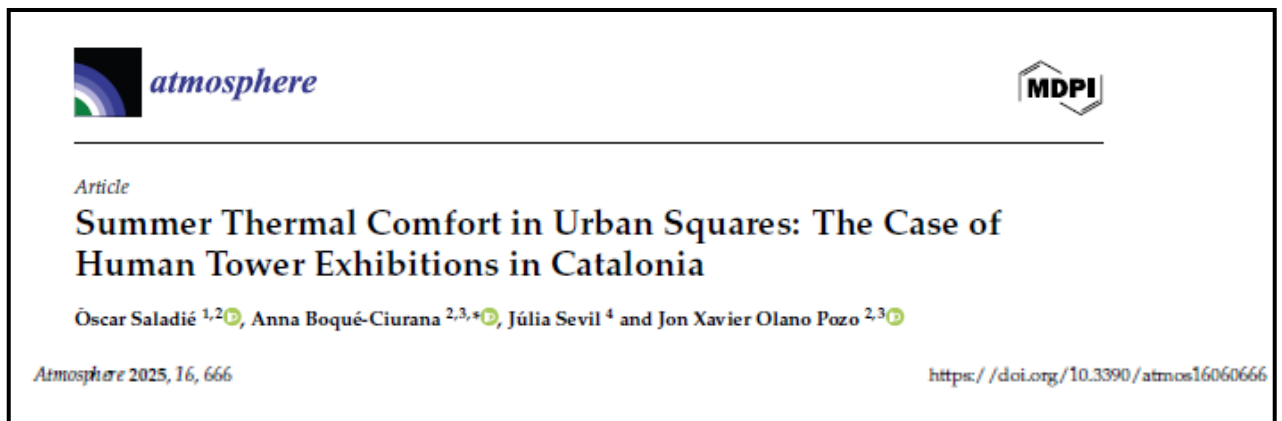
L'investigador principal del projecte és el Dr. Manel González Peris, de la Unitat de Medicina de l'Esport de la Xarxa Santa Tecla Sanitària i Social. També és professor de la Facultat de Medicina i Ciències de la Salut de la URV. El grup investigador està format per les Doctores Montse Giralt Batista i Marta Romeu Ferran i l'estudiant Marcel Guiu Ortín, de la Facultat de Medicina i Ciències de la Salut de la URV.

Els investigadors han entregat a la Càtedra la Memòria Final del Projecte, si bé de moment no es pot fer pública fins que els investigadors hagin publicat l'article científic a la revista que considerin adequada.

1.5. Projecte: Reptes del fet casteller davant el canvi climàtic.

Durant l'any 2024 es va realitzar el projecte que porta per títol **“Reptes del fet casteller davant el canvi climàtic. Mesures d'adaptació plantejades des de les colles castelleres”**. El projecte va tenir una gran acollida tant per les colles castelleres com també pels mitjans de comunicació. Algunes colles punteres del país es van interessar pels resultats obtinguts, i es va creure convenient seguir l'estudi durant l'any 2025.




També s'han realitzat tres publicacions a revistes científiques:



The image shows the cover of a journal article. At the top left is the 'atmosphere' logo, and at the top right is the 'MDPI' logo. Below the logos, the word 'Article' is written in a small font. The main title of the article is 'Summer Thermal Comfort in Urban Squares: The Case of Human Tower Exhibitions in Catalonia'. Below the title, the authors are listed: 'Òscar Saladié^{1,2}, Anna Boqué-Ciurana^{2,3,*}, Júlia Sevil⁴ and Jon Xavier Olano Pozo^{2,3}'. At the bottom left, the journal information is 'Atmosphere 2025, 16, 666'. At the bottom right, the DOI link is 'https://doi.org/10.3390/atmos16060666'.

Article

Rescheduling Summer Human Tower Exhibitions? Thermal Comfort Increases in the Evening

Anna Boqué-Ciurana ^{1,2,*} , Jon Xavier Olano Pozo ^{1,2} , Júlia Sevil ³ and Òscar Saladié ^{1,4} 

Geographies 2025, 5, 50

<https://doi.org/10.3390/geographies5030050>

Intangible cultural heritage is threatened by climate change: adaptation measures for human tower exhibitions

Journal of Cultural
Heritage
Management and
Sustainable
Development

Òscar Saladié and Anna Boqué-Ciurana

*Department of Geography, Universitat Rovira i Virgili, Tarragona, Spain and
Institut Universitari de Recerca en Sostenibilitat, Canvi Climàtic i Transició
Energètica, Universitat Rovira i Virgili, Tarragona, Spain*

Júlia Sevil

*Faculty of Tourism and Geography, Universitat Rovira i Virgili,
Tarragona, Spain, and*

Jon Xavier Olano Pozo

*Department of Geography, Universitat Rovira i Virgili, Tarragona, Spain and
Institut Universitari de Recerca en Sostenibilitat, Canvi Climàtic i Transició
Energètica, Universitat Rovira i Virgili, Tarragona, Spain*

Received 28 March 2025
Revised 14 November 2025
Accepted 21 December 2025

DOI [10.1108/JCHMSD-03-2025-0069](https://doi.org/10.1108/JCHMSD-03-2025-0069)

Aquest article no es troba de moment en accés obert.

1.6. Projecte “Memòria documental i/o audiovisual d’arxius castellers personals.

L’objectiu d’aquest projecte es basa en recollir material documental i també audiovisual d’arxius personals, amb la finalitat de que tot aquest material no passi a l’oblit. És conegut que hi ha diferents persones relacionades amb el món casteller que tenen en els seus arxius personals molt material que hauria de ser avaluat i classificat.

Durant l’any 2025 s’ha contactat amb una investigadora de la URV per dirigir la recerca, i definir el projecte.

1.7. Projecte “Audiències d’informació castellera als mitjans”.

El treball ha estat realitzat per l’investigador Giovanni Gonzales, periodista i investigador de la URV, sota la direcció de la Dra. Marta Montagut, doctora en Comunicació i professora de la URV

L’autor de l’estudi destaca que es tracta d’un estudi bastant nou, en què s’han treballat sobretot dades de la temporada 2024. Tot i això, cal destacar la gran dificultat d’obtenir aquestes dades. En primer lloc, aconseguir que cada mitjà n’aportés les seves. Però, a més, cadascun fa servir tipus de dades diferents i, per tant, és complicat de comparar-les. A més l’Estudi General de Mitjans (EGM), que era la referència clàssica per les audiències, tampoc reflecteix com es consumeixen avui en dia molts productes. A sobre, l’EGM no fa enquestes els mesos d’estiu, que és quan es concentra bona part de l’oferta mediàtica castellera. Per tant, l’estudi aporta elements (“trossets”) però no una panoràmica completa.

L’estudi constata, en primer lloc, la gran varietat i fragmentació de l’oferta castellera, tant en l’àmbit local com en el nacional: televisió, ràdio, premsa en paper, productes en línia, etc., a més dels perfils institucionals (colles, CCCC). També cal tenir en compte que hi ha perfils particulars que també ofereixen contingut casteller: fotògrafs a Instagram, mems castellers, etc.

Respecte 3Cat, les dades principals que s’han pogut aconseguir són: 243.000 espectadors de mitjana per als nou resums de diades emesos per TVC. A més, l’estudi també inclou dades del consum a la carta tant de 3Rondes com dels resums de diades.

En relació amb La Xarxa, el problema és que només hi ha dades disponibles referents a La Xarxa Més, però en canvi no és possible fer el recompte d’audiències de les diferents televisions locals. Així, el total de reproduccions en directe a la plataforma de les retransmissions de 2024 va ser de 104.598. Les diades amb més reproduccions van ser la jornada de diumenge del Concurs de Castells i Sant Fèlix i el màxim de minuts de consum per dispositiu va ser de 36 minuts. Les reproduccions de vídeo a la carta van sumar un total de 33.166. També dins l’àmbit de La Xarxa es va destacar el pòdcast “La Figuereta”, amb un total de 6265 escoltes entre l’1 de gener i el 14 de novembre de 2025.

Com a exemple de ràdio local s’analitza Ràdio Ciutat de Valls, que emet només on line. El programa casteller “Des de la plaça del Blat” és el que va tenir més audiència durant tot el 2024.

La ràdio també va retransmetre en directe les diades en les què coincidien les dues colles de la ciutat, amb una mitjana d’unes 650 visualitzacions que es multiplicaven fins les 1500 si no hi havia retransmissió televisiva.

Quant a la Revista Castells (també en línia), les seves dades d'*Analytics* indiquen que el 2024 van sumar 570.668 lectures per part de 107.916 lectors diferents i 154.944 visualitzacions de vídeos en el canal de *YouTube*. La secció més visitada va ser "Hora per hora".

Un altre cas interessant és el del mitjà *on line* "El Món Casteller", que al llarg de 2024 va sumar més d'onze milions de reproduccions entre *Instagram*, *Facebook* i *Tiktok*.

A més d'analitzar les audiències l'estudi reflexiona sobre el repte de retransmetre castells en directe, tenint en compte la durada de la diada, les llargues estones de pausa, etc. Són més "rendibles" formats com els vídeos de les xarxes socials, que concentren molt més l'acció?

Respecte les audiències pròpiament, faria falta uns estudis amb precisió geogràfica per conèixer l'audiència real. Una altra qüestió pendent és la comparativa amb altres tipus de retransmissions, per exemple, d'esports minoritaris. Igualment, el cas de *Rac1* demostra que la rendibilitat no pot ser només en termes d'audiència sinó també econòmica. Igualment, no tenim dades sobre el perfil de l'audiència castellera: quines són les seves motivacions?

1.8. IV Ajut CEPAC/Càtedra URV per a l'estudi del fet casteller sobre gestió psicològica/salut mental dels castellers.

L'àmbit d'aplicació de l'ajut és la realització d'un projecte de recerca que tingui com a objectiu definir protocols per a prevenir i actuar en la cura de la gestió psicològica i/o la salut mental dels diversos integrants de les colles castelleres.

El projecte es pot centrar tant en les colles des d'un punt de vista global, com en alguns dels col·lectius específics que en formen part (canalla, tronc, pinyes, dones, adolescents, famílies, etc.).

El projecte ha d'estar dissenyat amb rigor teòric i metodològic, tenint en compte els aspectes ètics en la recerca. Pot fer referència tant a les variables psicològiques que afecten el rendiment de les castelleres i castellers en situació d'assaigs i d'actuacions, com els processos relacionats amb les conseqüències psicològiques de la vida castellera (canvis de posició, retirada voluntària o involuntària, maternitat i castells, etc.).

La finalitat de l'ajut és proporcionar a les colles un coneixement específic i eines de treball per a prevenir i fomentar el benestar dels castellers i castelleres, la seva salut mental i mantenir la seva vinculació amb el fet casteller.

1.9. I Premi a Treballs de Recerca de Secundària.

Mitjançant la col·laboració amb el CEPAC, s'han elaborat les bases del primer premi CEPAC/Càtedra URV per a l'estudi del Fet Casteller, per tal de premiar treballs de recerca de secundària de temàtica casteller. L'edició del 2025 ha estat la primera edició del premi, el qual té una dotació de 500 €, que finança l'Ajuntament de Tarragona.

El 4 de desembre de 2025 es va resoldre la convocatòria, amb la concessió del primer premi al treball "Quan els castells es fan vida: mesura de l'estrès i la seva gestió en el món casteller", obra de Queralt Polo Girona, estudiant de l'IES Domènech Montaner de Reus. Es va concedir un accèssit al treball "Quins són els efectes del canvi climàtic en l'activitat casteller?", de Foix Sánchez Rafecas, estudiant de l'Institut Coster de la Torre de la Bisbal del Penedès.

2. Activitats de divulgació.

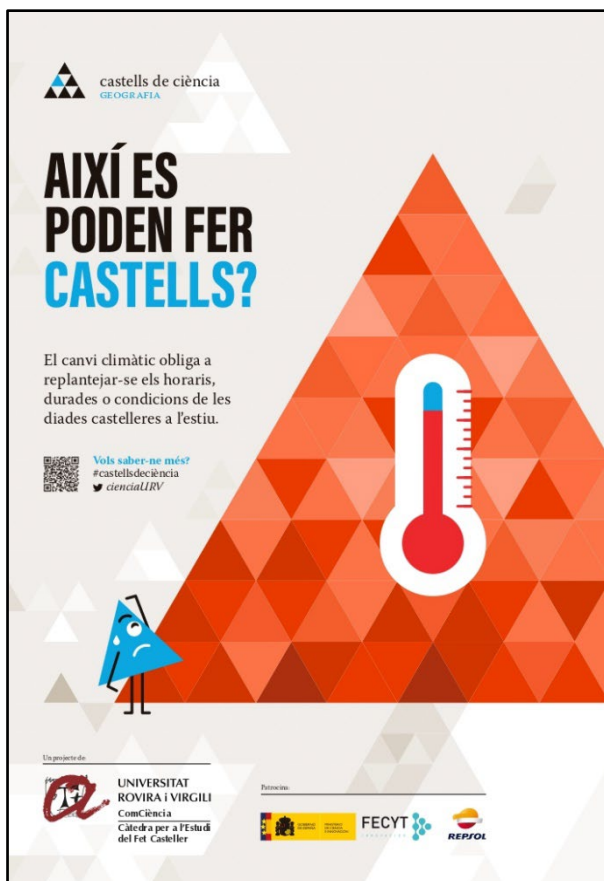
Durant el 2025, s'ha continuat desenvolupant activitats en el marc del projecte "Castells de ciència".

2.1. Projecte "Castells de ciència".

L'any 2025 ha continuat el projecte Castells de Ciència, ja iniciat el 2021, amb el suport econòmic de REPSOL i la col·laboració dels ajuntaments de Valls, Tarragona i Reus. Aquest projecte neix amb la voluntat de fer divulgació científica a partir d'un fenomen cultural, multitudinari, arrelat al territori i reconegut internacionalment, com són els castells, declarats Patrimoni Cultural i Immaterial de la Humanitat per la UNESCO l'any 2010. Aquesta iniciativa està impulsada per la Unitat de Comunicació de la Ciència, ComCiència (UCC+i) i la Càtedra per a l'Estudi del Fet casteller de la URV.

Castells de Ciència té l'objectiu de relacionar diferents disciplines científiques amb l'activitat casteller, i demostrar que es pot parlar sobre química, antropologia, física, arquitectura, sociologia o història i de molts d'altres àmbits científics a l'hora de referir-se als castells. En aquest projecte trobareu diferents materials que així ho demostren: cartells il·lustrats, textos divulgatius i vídeos animats que apropen diferents aspectes de la ciència a la ciutadania a través dels castells com a fil conductor. El projecte es complementa amb altres activitats: cicles de xerrades sobre castells i ciència, accions efímeres a diferents carrers i places de les ciutats col·laboradores i visites científiques comentades a assajos i diades castelleres. Pàgina web del projecte: <https://castellsciencia.urv.cat/ca/>

Concretament aquest any s'ha col·laborat en l'edició de la introducció de l'efecte del canvi climàtic en els castells (pòster, vídeo i text). A la imatge es mostra el pòster i l'enllaç



amb el corresponent vídeo.

<https://youtu.be/10o6yfWPRAI>

2.2. Jornada anual de reflexió i anàlisi sobre una temàtica castellerà.

Des de la Càtedra URV per a l'estudi del fet casteller s'organitzà el dissabte dia 15 de novembre de 2025 una Jornada amb el títol: "Com s'expliquen els castells. *Castells i mitjans de comunicació*".

Resultat d'aquesta jornada, amb la participació de deu ponents i d'una trentena d'assistents, representants de les administracions, el món acadèmic, les colles castelleres, periodistes i experts, la Càtedra per a l'Estudi del Fet Casteller de la URV ha elaborat un document de reflexió amb les diferents aportacions.



UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI
Càtedra URV per a
l'Estudi del Fet Casteller

JORNADA:

COM S'EXPLIQUEN ELS CASTELLS. CASTELLS I MITJANS DE COMUNICACIÓ



Els mitjans de comunicació han contribuït al creixement i expansió del món casteller, especialment des de quan la televisió va començar a fer una programació regular, als anys noranta del segle passat. L'eclosió de les xarxes socials ha canviat la relació dels ciutadans amb la informació, també en l'àmbit dels castells. Com s'expliquen avui els castells? A quin públic es dirigeixen els mitjans quan parlen de castells? Quanta gent s'hi interessa? S'han de tractar els castells com un esport?



UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI
Càtedra URV per a
l'Estudi del Fet Casteller

15
Nov

PROGRAMA

La jornada se celebrarà el dia 15 de Novembre a la seu de Món Casteller-Museu Casteller de Catalunya, a la plaça del Blat de Valls. **Inscripcions:** catedra.fetcasteller@urv.cat.

09.30

Benvinguda

Marta Calull, directora de la Càtedra.

9.35

L'audiència dels castells

Presentació de l'estudi encarregat per la Càtedra sobre l'audiència dels castells als mitjans de comunicació.

Marta Montagut, Doctora en Comunicació de la URV i coordinadora de l'estudi.
Gio Gonzales, investigador, periodista i casteller, autor de l'estudi.

10.10

Com s'expliquen els castells?

Taula rodona, amb:

Carles Cortès, periodista. Conductor de les retransmissions castelleres de la XAL.
Santi Terraza, periodista. Editor de la *Revista Castells*.

Anna Marin, periodista. Membre de l'equip de *Castells a RAC1*.

Josep Torreño, cronista casteller. Responsable dels comptes de xarxes socials i director de *elmoncasteller.cat*.

Elisenda Rovira, periodista. Membre de l'equip del programa *La Figuereta*, distribuït per la XAL.

11.15

Pausa-cafè

11.30

Els castells per explicar altres coses. El cas de "Pubertat" (HBO Max/3Cat)

Diàleg conduït per Guillermo Soler, amb Biel Duran, actor de la sèrie, i Kevin Prados, cap de colla dels Nens del Vendrell i assessor casteller de la sèrie.

Amb el suport de:



Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura



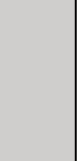
Ajuntament de Valls

Col·laboren:

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura



Amb el suport de:



Fotografia de la ponència de Giovanni Gonzales "Oferta mediàtica castellera: Audiències i reptes"



Fotografia de la taula rodona “Com s’expliquen els castells?”



Fotografia del diàleg: Els castells per explicar altres coses. El cas de “Pubertat” (HBO Max/3Cat)

2.3. Projecte “Memòria dels castells. Les veus d’una tradició en evolució”.

La Coordinadora de Colles Castelleres de Catalunya (CCCC) impulsa un exercici de recopilació de memòria oral amb la col·laboració de la Càtedra URV per l’estudi del fet casteller, i amb la complicitat de l’Institut Ramon Muntaner (IRMU) i de l’Observatori del Patrimoni Etnològic i Immaterial (OPEI) de la Generalitat de Catalunya.

El projecte, titular “Memòria dels castells. Les veus d’una tradició en evolució”, té com a objectiu principal recollir les històries del fet casteller en veu dels seus protagonistes per salvaguardar el seu testimoni i vivències no documentades.

Durant el 2024, es va definir i dissenyar el projecte, es va contactar amb les colles castellers per a la selecció de totes aquelles persones vinculades al món casteller nascudes a la dècada de 1950 o abans. Es van realitzar les entrevistes i es va procedir al buidat de les entrevistes a través de la seva transcripció i elaboració de fitxes. Un cop

finalitzada aquesta primera fase es va valorar la continuïtat del projecte amb la realització de noves entrevistes, i durant el 2025 s'ha continuat amb les entrevistes.

2.4. Edició de l'Enciclopèdia Castellera en format web.

Durant el 2025 es treballa en l'edició en format web dels 4 primers volums de l'Enciclopèdia Castellera per part de Cossetània Editors. Els punts més importants del document de cessió de drets són els següents:

Quart: Cossetània Editors es compromet a incloure un representant de la Càtedra URV per a l'estudi del fet casteller a formar part del Comitè Tècnic de l'Enciclopèdia Castellera online, en el qual es debatran possibles actualitzacions del contingut de l'Enciclopèdia Castellera online.

Cinquè: Cossetània Editors es compromet a incloure el logotip de la Càtedra URV per a l'estudi del fet casteller figurarà en els crèdits de l'Enciclopèdia Castellera online com a institució col·laboradora.

A principis de l'any 2026 es presentarà l'edició.

3. Altres activitats.

3.1. Base de dades d'experts castellers i manteniment de la web de la càtedra

Durant el 2023 es va iniciar l'elaboració d'una base de dades d'experts en el fet casteller, que ha continuat durant el 2024 i el 2025. Es va enviar un qüestionari a tot el personal docent i investigador de la URV amb diferents preguntes, que, apart d'incloure les dades personals, hi ha preguntes referents a l'àmbit d'expertesa en recerca i diferents qüestions relacionades més directament amb l'interès pel fet casteller, tant des del punt de vista personal com qüestions relacionades amb la possible vinculació amb estudis relacionats amb el fet casteller. Aquesta base de dades facilitarà les tasques de la càtedra, així com també a altres organismes, tant privats com públics, en la cerca de les persones coneixedores de les diferents temàtiques castelleres.

S'ha realitzat el manteniment i millora de la pàgina web de la càtedra (<https://www.urv.cat/ca/societat-empresa/catedres/catedra-urv-per-a-l-estudi-del-fet-casteller/>).

3.2. Adquisició de publicacions/bibliografia castellera

Conjuntament amb el CRAI URV s'han adquirit llibres de temàtica castellera que s'han publicat el 2024 i el 2025, i també s'ha fet una selecció de llibres més antics que el CRAI

no disposava i s'han adquirit els que estaven disponibles.

A la “Guia del Fet Casteller” del CRAI URV, disponible tant a través de la pàgina web de la càtedra com del CRAI es pot trobar tota la bibliografia/publicacions disponibles del Fet Casteller (<https://urv.libguides.com/fetcasteller>).

3.3. Viquiprojecte sobre el Fet Casteller.

La Viquipèdia és, amb diferència, la pàgina en llengua catalana més consultada a internet. A més, els continguts de la Viquipèdia acaben esdevenint punt d'entrada i referència per a moltes persones que busquen informació sobre qualsevol qüestió.

Els continguts vinculats al món casteller són ara força irregulars a la Viquipèdia: en general hi ha força dades, quadres estadístics, etc., però els textos són sovint pobres i mancats de referències. La informació disponible a les entrades de les colles és força irregular. No hi ha gaires castellers biografiats (la majoria dels que hi són és per altres motius aliens als castells:

https://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Membres_de_colles_castelleres

Es va fer una viquimarató al 2016, impulsada pel diari ARA a l'edifici d'Estrella Damm: https://ca.wikipedia.org/wiki/Viquip%C3%A8dia:Viquimarat%C3%B3_Castells_2016. Va ser una sessió presencial d'una hora i mitja el 2 de maig al vespre.

En aquesta ocasió, per tal que el projecte tingués més fruits, es va plantejar com a viquiprojecte, és a dir, amb una durada d'almenys un parell de setmanes durant les quals els editors poguessin millorar els continguts relacionats amb el món casteller.

El “Viquiprojecte: Fet Casteller” és una iniciativa de la Càtedra URV per a l'estudi del fet casteller i [Amical Wikimedia](#) amb el suport del Servei lingüístic i de publicacions de la URV i el CRAI URV. Un repte per a augmentar els continguts sobre castells i les colles castelleres a la Viquipèdia en català.

A més a més s'ha donat que, la Wikimedia Foundation, encarregada del manteniment dels projectes Wikimedia globalment, ha utilitzat els castells com a part del seu vídeo promocional dels 25 anys de la Viquipèdia, aconseguint centenars de milers de visites en diversos canals. https://www.youtube.com/watch?v=i6zztv7R_DI Aquest últim fet per si sol va motivar Amical Wikimedia a contactar les colles que apareixen i els fotògrafs per tal d'informar-los de la fita comunicativa.

En properes edicions es podria buscar la complicitat d'altres actors, bàsicament Museu Casteller de Valls i Coordinadora de Colles Castelleres de Catalunya. El Museu podria proporcionar premis per al Viquiprojecte en forma d'entrades. També hi ha l'opció de gestionar com a premi algun volum de l'Enciclopèdia Castellera de l'editorial Cossetània.

El motiu de coorganitzar l'activitat amb la Càtedra URV és perquè justament està desenvolupant una guia bibliogràfica del fet casteller. La guia -que inclou recursos en línia- serviria als editors per trobar les fonts necessàries per completar els articles i al

mateix temps el viquiprojecte serviria per a promocionar la guia. A més, suposa reforçar la línia d'Amical de treballar amb el món universitari.

A banda del projecte virtual, es va organitzar una sessió presencial al CRAI Campus Catalunya de la URV (és on es fa habitualment la Viquimarató de la Llengua a Tarragona, de manera que ja coneixen el funcionament d'una activitat com aquesta).

TASQUES que es van realitzar:

- Elaborar la pàgina del Viquiprojecte (Amical)
- Preparar un llistat d'entrades a crear o bé millorar (Amical / Càtedra)
- Preparar l'activitat presencial (Càtedra; Amical proporcionaria un editor voluntari que pogués fer la formació bàsica i resoldre dubtes).

En el nostre viquiprojecte concret es va iniciar de forma virtual el 2 de desembre a la matinada i a la tarda es va fer una viquimarató al CRAI del Campus Catalunya de la URV. Un acte que va comptar amb la presència de viquipedistes, estudiants i altres membres de la comunitat educativa i castellers locals.

El concurs va finalitzar el 16 de desembre i es van editar un total de 90 articles diferents. Es van afegir 330.000 bytes o octets en total i s'han usat 301 referències. De la norantena d'articles editats, dotze van ser creats des de zero com ara:

[Baròmetre casteller](#)

[Mariano Borrero García](#)

[Josep Antoni Falcato Heckendorn](#)

[Francesc Moreno Luque](#)

[Jan Julivert](#)

[Monument als castellers \(el Vendrell\)](#)

[Pilar de Vuit](#)

[Als castellers de Sants](#)

[Diada del Mercadal](#)

[Festa Major del Catllar](#)

[Diada de Sant Roc](#)

[Diada de l'Esperidió](#)

Els guanyadors del concurs van ser els usuaris PepCC, Decalmutxarra i Mmen6 en nombre total de punts.

Amical Wikimedia valora molt positivament aquesta iniciativa i més en el context dels 25 anys on la cultura catalana ha pres un paper protagonista a nivell global amb el vídeo promocional. Una mostra més de la bona salut digital de l'idioma i la dedicació dels seus

parlants que activament en milloren els continguts en línia. La Viquipèdia en català, amb prop de 800.000 articles, és una de les versions idiomàtiques de major qualitat i fiabilitat.

3.4. Difusió de les activitats de la càtedra.

Per tal de donar difusió de les diferents activitats que ha realitzat la càtedra s'han utilitzat els mitjans i recursos del Gabinet de Comunicació de la URV i els serveis d'un professional especialitzat, la qual cosa ha permès l'elaboració de cartells i notes de premsa, així com l'atenció a mitjans. També s'ha realitzat el manteniment i desenvolupament de la pàgina web de la càtedra en les seves versions en català, castellà i anglès (<https://www.urv.cat/ca/societat-empresa/catedres/catedra-urv-per-a-l-estudi-del-fet-casteller/>).